

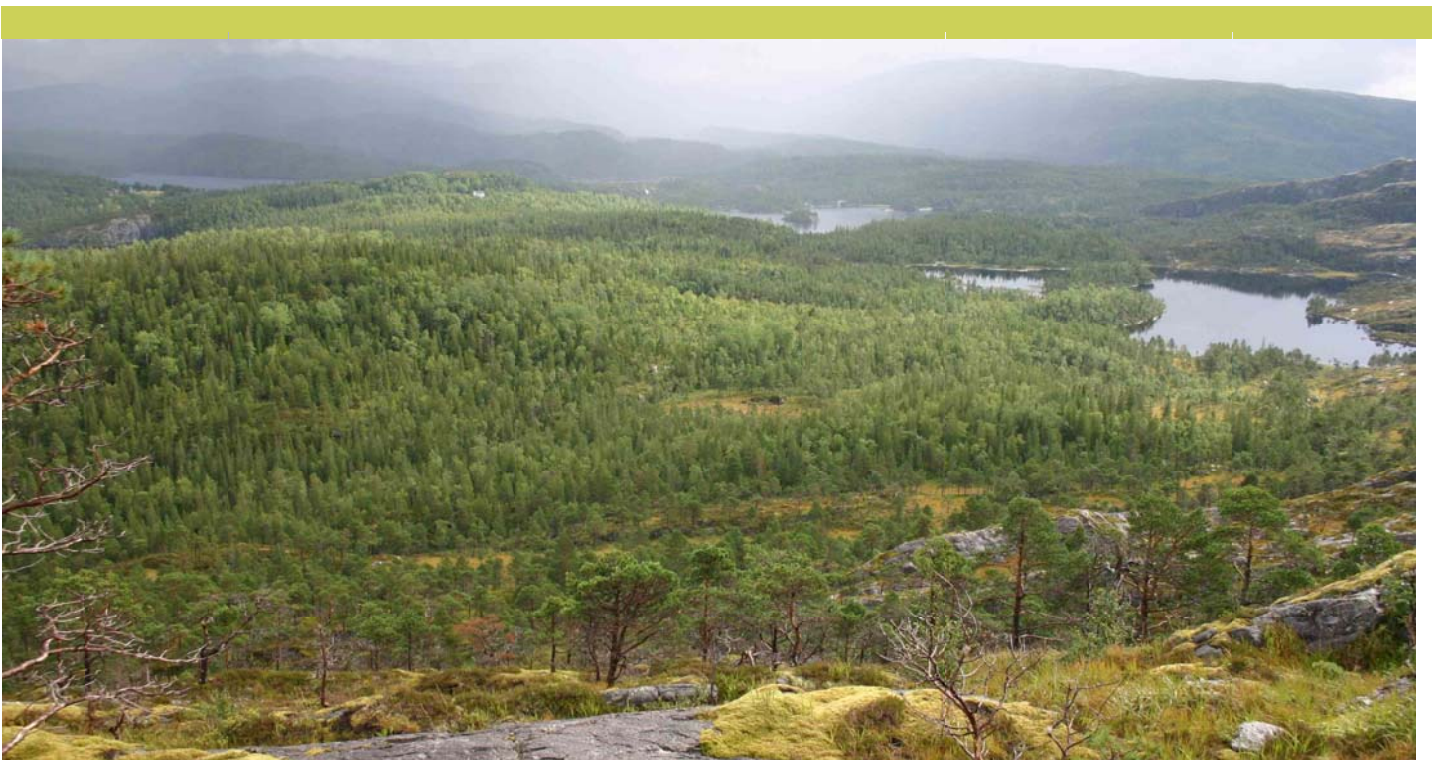
Bioforsk Rapport

Vol. 2 Nr. 93 2007

Forslag til øvre reintall i Jillen- Njaarke reinbeitedistrikt

Svein Morten Eilertsen¹, Thomas Holm Carlsen¹ og Ingrid Bay-Larsen²

1) Bioforsk Nord Tjøtta, 2) Nordlandsforskning

Hovedkontor
Frederik A. Dahls vei 20,
1432 Ås
Tel.: 03 246
Fax: 64 94 70 10
post@bioforsk.no

Bioforsk Nord Tjøtta
8860 Tjøtta
Tel.: 03 246
Fax: 75 04 40 31
@bioforsk.no

Tittel/Title:
Forslag til øvre reintall i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt

Forfatter(e)/Autor(s):
Svein Morten Eilertsen¹, Thomas Holm Carlsen¹ og Ingrid Bay-Larsen²
1) Bioforsk Nord Tjøtta, 2) Nordlandsforskning

<i>Dato/Date:</i> 30/7-2007	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 4210055	<i>Arkiv nr./Archive No.:</i>
<i>Rapport nr. Report No.:</i> 93/2007	<i>ISBN-nr.:</i> 978-82-17-00260-4	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 18	<i>Antall vedlegg/Number of appendix:</i> 1

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Reindriftsforvaltningen	<i>Kontaktperson/Contact person:</i>
---	--------------------------------------

<i>Stikkord/Keywords:</i> Rein, vinterbeiter, vegetasjon, kartlegging øvre reintall	<i>Fagområde/Field of work:</i> Arktisk landbruk og utmark
---	---

Sammendrag
Rapporten gir tilrådninger om øvre reintall i vinterflokk i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Forslaget til øvre reintall er basert på beitekartlegging i felt og distriktets vurdering av driftsmessig tilgjengelighet til de ulike beiteområdene. Eventuelle framtidige endringer i tilgjengeligheten på vinterbeitene som følge av klimaendringer er diskutert i rapporten.

Summary:

<i>Land/fylke:</i>	Norge/Nordland
<i>Kommune:</i>	Vevelstad, Brønnøy, Sømna, Vefsn og Grane
<i>Sted/Lokalitet:</i>	Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt

Ansvarlig leder/Responsible leader

Prosjektleder/Project leader

Håkon Sund

Svein Morten Eilertsen

Innhold

1.	Sammendrag	2
2.	Innledning	3
3.	Metoder	4
3.1	Reinens vinterdiett	4
3.2	Vegetasjonskartlegging	5
3.2.1	Arealavgrensinger på grunn av inngrep og forstyrrelser	5
3.3	Naturgrunnlaget	6
3.3.1	Geologi og topografi	6
3.3.2	Klima og klimaendringer	6
3.4	Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt	7
3.4.1	Reinbeitedistriktets bruk av vinterbeitene	7
3.4.2	Flyttleier	10
3.5	Kartlegginger og utredninger innenfor reinbeitedistriktet	10
4.	Resultater og diskusjon	11
4.1	Vegetasjonssamfunn	11
4.2	Problem areal	13
4.3	Korrigert beiteverdi	14
4.4	Tilrådninger til øvre reintall	15
4.5	Utvidelse av vinterbeiteområdet	16
4.6	Øvre reintall og eventuelle framtidige endringer	16
5.	Konklusjoner	17
6.	Referanser	18
7.	Vedlegg 1	19

1. Sammendrag

Bioforsk Nord Tjøtta har i samarbeid med Nordlandsforskning utarbeidet rapporten "Forslag til øvre reintall i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt". Oppdraget var gitt følgende avgrensning:

- Det legges til grunn at utgangspunktet for arbeidet arealmessig skal avgrense seg til de områder som er definert som vinterbeite I og II i distriktets egne arealbrukskart.
- Normal vinterbeiteperiode på kysten i Nordland omfatter 140-150 beitedøgn.
- Ny vurdering skal bygge på kunnskap om beiteressurser og lignende. Det må derfor foretas ny beitegransking av vinterbeitene.
- Forholdet til ulike klimatiske forhold og deres effekter på vinterbeiter må vurderes.
- På hvilken måte ulike typer arealinngrep og de naturgeografiske forhold har for tilgjengeligheten og praktisk utnyttelse av beitearealene må belyses i utredningen.
- Det skal foreligge en konkret tilråding til et nytt øvre reintall på vinterbeite ut fra en forsvarlig ressursbruk over tid. Forslaget må begrunnes.

Vegetasjonkartleggingen er gjennomført som en kombinasjon av befaring i felt og tolking av flybilder. I tillegg er geologisk berggrunnskart benyttet under arbeidet. Ut fra geologisk berggrunnskart og flybilder er arealer med tilnærmet like vekstvilkår slått sammen og enkeltlokaliteter er valgt ut som representative for større arealer. Ut fra artssammensetningen og innslaget av lav og andre viktige vinterbeiteplanter for reinen, ble vegetasjonssamfunnene fordelt på følgende klasser: Svært godt, godt og mindre godt beite.

Dersom kun vegetasjonkartleggingen skulle dannet grunnlag for forslaget til øvre reintall i vinterflokk, ville et areal på 676 km² (727 km² inkl. Brønnøy nord) kunne defineres som vinterbeiter for rein. Ut fra de ulike arealenes kartlagte beiteverdi, er verdien på arealene som vinterbeiter for rein korrigert ut fra eventuelle driftsmessige problemer/ulemper i de ulike områdene. De ulike beitearealene er fordelt på gode og middels gode vinterbeiter ut fra den korrigerte beiteverdien. I områder med meget vanskelige driftsforhold der store driftsmessige ulemper kan forventes å opptre årvisst, er arealene klassifisert som dårlige beiter/"kriseland" eller ubrukbare beiter.

Det er viktig at øvre reintall i vinterflokk ikke blir for høyt slik at en sikrer langsiktig produksjon i lavbeitene. På grunn av mildt vinterklima og utsikter til at snødekkets varighet kan bli ennå kortere, vil en stor del av vinterdietten for reinen i distriktet være andre planter enn lav. Derfor tilrådes det et øvre reintall på 4,0 rein/km² i områdene som ligger sør for Velfjorden samt Forvikhalvøya. For området Husvika-Hundåla er snø- og driftsforholdene vanskeligere og øvre reintall bør settes til 3,0 rein/km².

Ut fra en langsiktig og bærekraftig forvaltning av vinterbeitene i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, der deler av arealene (sone 1 og 3) samt Forvikhalvøya kun fungerer som reserveareal i tilfelle nedising av beiter tilrådes et øvre reintall på 2.286 rein. Etter innspill fra distriktet er ikke øyene Tro og Mindlandet tatt med i arealberegningen, da det vil kreve store ressurser å bruke disse arealene som vinterbeiter. Dersom endret driftsopplegg gjør at det igjen blir aktuelt å benytte Forvikhalvøya som vinterbeiter, kan det øvre reintallet økes med 104 rein (26 km² á 4 rein/km²) til totalt 2.390 rein.

Dersom arealene Jøtulfjellet, Sæternesfjellet og Reppafjellet inkluderes i vinterbeiteområdet vil det føre til at anbefalt reintall kan økes med 160 rein til totalt 2.446 rein.

Samtlige klimascenarioer indikerer økt nedbør og økt gjennomsnittstemperatur i kystområdene av Helgeland. I tillegg forventes perioden med snødekt mark i lavereliggende strøk å bli kortere. Begge disse faktorene trekker i retning av økt tilgang på vinterbeiter for reinen i Jillen-Njaarke. Den forventede økte nedbøren vil gi økt snømengde i de høyesteliggende områdene. Samlet sett forventes derfor tilgangen på vinterbeiter å øke i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt.

Tilrådingene til øvre reintall tar hensyn til en langsiktig bærekraftig reindrift. Dersom det over tid viser seg at distriktet i liten grad har behov for å benytte reservearealene (sone 1, 3 og Forvikhalvøya), og klimaendringene fører til at tilgangen på vinterbeitearealer øker ytterligere, kan det vurderes om øvre reintall kan gradvis økes opp mot 3.000 rein.

Forsidefoto: Svein Morten Eilertsen

2. Innledning

Det ble i 1999 vedtatt sammenslåing av tidligere Brurskanken og Brønnøy/Kvitfjell reinbeitedistrikter. I 2003 ble det fastsatt nye rammebetingelser med øvre reintall på 2000 dyr og inntil 5 driftsenheter. Det nye distriktet fikk navnet Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt (Reindrifststyret fastsatte i sak 16/02 øvre reintall for Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt med tilhørende beitesoner og beitetider).

Reindrifststyret har i sak 04/06 sagt følgende: "I påvente av evalueringen av distriktsmeldingen i Nordland vil styret be Reindrifstforvaltningen se på situasjonen i Jillen-Njaarke med sikte på å finne en løsning på saken som berører Ole Henrik Kappfjell. Reindrifststyret ber om at Reindrifstforvaltningen foretar en gjennomgang av øvre reintall i distriktet med sikte på å etablere en femte driftsenhet i Jillen-Njaarke østre sone. En ny vurdering av øvre reintall i Jillen-Njaarke forutsetter et grunnlag som bygger på ny kunnskap om beiteressurser og lignende."

17.01.2007 inviterte Reindrifstforvaltningen i Nordland til tilbudskonkurranse for å utrede nytt forslag til øvre reintall for Jillen-Njaarke. Bioforsk Nord Tjøtta fikk i samarbeid med Nordlandsforskning oppdraget, og i konkurransegrunnlaget er oppdraget gitt følgende avgrensning:

- Det legges til grunn at utgangspunktet for arbeidet arealmessig skal avgrense seg til de områder som er definert som vinterbeite I og II i distriktets egne arealbrukskart.
- Normal vinterbeiteperiode på kysten i Nordland omfatter 140-150 beitedøgn.
- Ny vurdering skal bygge på kunnskap om beiteressurser og lignende. Det må derfor foretas ny beitegransking av vinterbeitene.
- Forholdet til ulike klimatiske forhold og deres effekter på vinterbeiter må vurderes.
- På hvilken måte ulike typer arealinngrep og de naturgeografiske forhold har for tilgjengeligheten og praktisk utnyttelse av beitearealene må belyses i utredningen.
- Det skal foreligge en konkret tilrådning til et nytt øvre reintall på vinterbeite ut fra en forsvarlig ressursbruk over tid. Forslaget må begrunnes.

Bioforsk Nord Tjøtta har utarbeidet rapporten "Forslag til øvre reintall i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt" etter avgrensingene beskrevet ovenfor.

3. Metoder

Fastsetting av høyeste reintall er primært et beiteøkologisk spørsmål og sekundært et næringspolitisk fordelingsprobleme. Det beiteøkologiske utgangspunktet er reinens fysiologiske behov og dens krav til beite i ulike sesonger. Det næringspolitiske utgangspunktet er næringsutøverne selv, deres driftsforhold og framtidutsikter i næringen.

3.1 Reinens vinterdiett

I indre strøk og på Finnmarksvidda er det bred enighet blant næringsutøvere, forskere og reindriftsforvaltning om at lavbeitene utgjør minimumsfaktoren for reinens vinterbeiter. Avhengig av kvaliteten på vinterbeite kan andelen av lav i reinens diett variere fra knapt 30 % til omkring 80 %. Dersom reinen ikke beiter på et lavbeiteområde, vil lavdekket øke til en tykkelse på mer enn 5-6 cm. Den årlige tilveksten målt i volum eller per arealenheter er ikke lik gjennom hele tilvekstperioden. Når den samlede massen med lav er på ca 25 g/m² (nedbeitet lavdekke), er tilveksten anslått til ca 20 % per år (Gaare & Tømmervik, 2000), mens tilveksten på en fullvoksen lavmatte vil være lik null. Mengden av lav vil da være konstant fordi veksten i toppen er lik den mengden som råtner i bunnsjiktet. Den største tilveksten vil en få når laven er halvvekst, det vil si 3-4 cm høyde. Dersom vi forutsetter at det er full dekning (lav over hele ruta), vil det være en samlet mengde på 600 g/m² eller 600 tonn/km². Det er nødvendig at det fins fragmenter av lav for at ny lavmatte skal etablere seg. Tabell 1 viser eksempel på hvordan andelen av lav fordeler seg på ulike vegetasjonstyper (Ims & Kosmo, 2001).

Tabell 1. Andelen av lav på ulike vegetasjonstyper (hentet fra Ims & Kosmo, 2001):

Beitetype	Dekningsgrad
Blandingsskog	32 %
Fjellbjørkeskog	71 %
Krekling/tyttebær-bjørkeskog	40 %
Blåbærbjørkeskog	32 %
Einerbjørkeskog	25 %
Rismyr	20 %
Blandet myr	36 %
Rabber/tørre risheier	76 %
Lyng-/risheier	70 %
Lavheier	87 %
Slitte heisamfunn	65 %
Blåbær-/grashei	51 %
Lavholdige risheier	68 %
Mellomalpine heier/snøheier	68 %

Dersom reinen fikk velge fritt, ville den beite der laven er lettest tilgjengelig først. Dermed vil rabbene bli beitet først og blir hardest utnyttet. På grunn av varierende snø- og vindforhold mellom vintrene vil deler av rabbene virke nedbeitet, mens andre deler kan være ubeitete. Disse ubeitete rabbene kan være tilgjengelige i år med andre snø- og vindforhold. I kyststrøk av Nordland er lavforekomsten spredt, og dekker sjelden store sammenhengende områder. Reinen erstatter derfor lav med gras og halvgras, lyng, ris, skudd og knopper av kjerr og busker. I tillegg beites også bregnerøtter, smyle som har grønne og mjuke skudd hele vinteren samt mye vintergrønt gras. Videre er grovstarrarter og elvesnelle, som med sine lange strå rager opp av snøen av stor betydning. Særlig saftig og ettertraktet er stengel og bladbasis av starrarter som flaskestarr og nordlandsstarr. Tilsvarende er det også med smårørkvein, finnmarkskvein og forskjellige slags myrull. Disse plantene har også næringsrike rotstokker som reinen roter fram før bakken fryser. Myskegras, fjellpryd og tyttebær har også vintergrønne deler. Ung, myk røsslyng og krekling er brukbart vinter beite for rein, likeså blåbærris. Også knopper og skudd av forskjellige slags busker og ris som små-bjørk, kjerringris og vierarter benyttes som vinterbeiter. Myrvegetasjonen inneholder bl.a. overjordiske, tykke grønne skudd av en del starrarter i tillegg til saftige over- og undervannsskudd og røtter. Myrvegetasjonen er uhyre verdifull fra høsten og langt utover vinteren (Skjenneberg og Slagsvold, 1968).

3.2 Vegetasjonskartlegging

Vegetasjonskartleggingen er gjennomført som en kombinasjon av befaring i felt og tolking av flybilder. I tillegg er geologisk berggrunnskart benyttet under arbeidet. Ut fra geologisk berggrunnskart og flybilder er arealer med tilnærmet like vekstvilkår (jordsmonn, høyde over havet, topografi (helning og helningsretning) slått sammen og enkeltlokaliteter er valgt ut som representative for større arealer. Under feltarbeidet ble følgende lokaliteter kartlagt:

- **Hundåla - Husvika:** Rundhumpen, Øverjordvatnet, Neverdalen-Hamran, Vadlia, Neråsen, Nonsengvatnet og Sørmarka.
- **Forvikhalvøya:** Vistneshatten, Korsvikmyran, Breidåa, Mølnushaugen og Høyvikfjellet.
- **Indre Brønnøy:** Haugåsen-Kvernmoåsen, Votnmyra-Sørmarka, Svelia, Liaheia-Sørstrauman, Sausheia, Brennåsan, Høgåsen, Sausfjellet, Røliheia, Gårdshatten-Grønhatten, Forbergskogen, Skogsmarka, Røliheia og Nonstuva.
- **Søndre Sømna:** Vågsfjellet, Gjerdvassmyra, Trollskardet, Sømnesmyran og Knyktindan.
- **Hommelstø-Berg-Skille:** Gåsheia, Buliheia-Lysingen, Kleiva, Klavåsen, Nakken-Lundåsen, Høgåsen, Sæterfjellet, Gåslia, Bjørklimyran-Saltbuhatten, Stigan, Godvassmarka og Holåsen
- **Brønnøy nord:** Sandvika, Mosaksla og Tilrem.

Under kartleggingen ble vegetasjonen inndelt i vegetasjonssamfunn. Verdien av de ulike vegetasjonssamfunn som vinterbeiter for rein avhenger av forekomsten av lav og andre prefererte beiteplanter som beskrevet i avsnittet over. På bakgrunn av forekomst og fordeling av vegetasjonstyper og lav er beiteverdien klassifisert etter tre verdiklasser: *meget godt*, *godt* og *mindre godt beite*. Fordelingen på de ulike arealtypene er foretatt etter en grov skala. De ulike vegetasjonstypene ble avmerket på kart, og digitalisert i kartprogrammet ARC-GIS. I tillegg ble det beregnet hvor store beitearealer som ligger i høgfjellsområder.

3.2.1 Arealavgrensinger på grunn av inngrep og forstyrrelser

I indre Brønnøy dekker vann og vassdrag betydelige arealer. Disse er arealberegnet og trukket fra under beregningen av vinterbeiteareal for reinen. Tilsvarende reduksjoner av beitearealet er gjort for områder med meget bratt terreng, da disse områdene er vurdert som ubrukelig som vinterbeiter for reinen. I resultatdelen er disse arealreduksjonene presentert i tabell 2 og i vedlegg 1.

Nyere forskningsresultater (bl.a. Vistnes & Nellemann, 2000) har vist at rein, særlig simleflokker, reduserer bruken av områder som ligger i nærheten av fysiske inngrep. Undersøkelsene har dokumentert at rein reduserer bruken av områder i en avstand på inntil 2,5-10 km fra ulike inngrep. Unnvikelsessonen avhenger noe av type inngrep (veier, hytter, kraftlinjer) og om flere inngrep virker sammen (synergisk akkumulerende effekt). Undersøkelsene indikerer videre at reinen reduserer bruken av disse forstyrrende områdene med fra 40-80 %. Variasjoner i topografi i tilstøtende terreng og aktivitet knyttet til inngrepet har stor betydning for hvor langt ut forstyrrelsessonen strekker seg. Videre vil flere inngrep kunne øke forstyrrelsessonen. Under arbeidet er det lagt inn en forstyrrelsessone på 1 km fra trafikkerte veier eller hyttefelter. Dette arealet er definert som dårlig vinterbeite. Arealer som ligger som lommer inn i mellom områder med inngrep er ikke tatt med i beregningen av vinterbeitearealet.

Bilde 1. Eksempel på tekniske inngrep, 3 kraftlinjer og vegen som går gjennom flyttleia ved Brønnøy Kalk

3.3 Naturgrunnlaget

3.3.1 Geologi og topografi

Generelt for geologien i området er vesentlig sure og tungt oppløselige bergarter i grunnfjellområdene med liten tilgang på plantenæring. Dette gir en fattig vegetasjon med lav- og lyngrike bjørke- og furuskoger. De yngre bergartene er gunstigere for planteveksten og gir grunnlag for mer krevende vegetasjonstyper. Frodige høgbjørkeskoger i dalene er en direkte følge av berggrunnen. Det meste av løsmaterialet er morener, forvittringsjord av kalkberg og skifer. Myrer er ofte lokalisert på sand og steinbotn. Jorda er ellers mye oppdelt av bergrygger og sva. Råhumus er vanlig på skrin jord. Enkelte steder finner en skredjord, morenelag av grov masse som består av materiale fra det gamle grunnfjellet. Dette resulterer stort sett i fattige vegetasjonstyper med lav produktivitet, som gir gode vilkår for lavbeiter.

Norges Geologiske Undersøkelser sine geologiske berggrunnskart ble benyttet for å se litt nærmere på berggrunns sammensetninga i de ulike sonene for vinterbeiteområdene. Sone 1 består hovedsakelig av glimmerskifer og glimmergneiser, samt løsmasser i områdene med dyrka mark. Området på og ved Kjørsvikfjellet består av porfyrisk granitt. I den sørlige delen av sone 2 finnes et område på og ved fjellet Lysingen som består av dypbergarter som dioritt, kvartsdioritt og granitt. Ved Grøndalsfjellet og ned mot riksveien er gabbro den dominerende bergarten. Resterende areal i sone 3 har en lik sammensetning som sone 1. Sone 2 består hovedsakelig av glimmerskifer og granatglimmerskifer, samt noe kalkspatmarmor. Sone 4 har en kompleks sammensetning av bergarter, men kan grovt sett deles inn tre deler. Den vestlige delen domineres av ulike granittyper, glimmergneiser og glimmerskifer. Området på og ved Sausfjellet inneholder monzonitt og dioritt, samt gabbro i de bratte områdene mot øst. Den østlige delen, øst for riksvei 17, består blant annet av amfibolitt (og andre omdannede dagbergarter), dioritt, glimmerskifer, glimmergneis og monzonitt. Mellom den vestlige og den østlige delen finnes et belte av kalkrike bergarter som kalkspatmarmor, samt kvarts-feltspatrike gneiser. Nord i dette beltet har Brønnøy Kalk sitt hovedvirke. Forvikhalvøya (sone 5) er mer ensartet med hensyn på berggrunns sammensetning. Her dominerer porfyrisk granitt i de bratte områdene på fjellplatået. Husvika og Hundåla (sone 5) domineres av glimmergneiser og glimmerskifer, med fragment av gneiser og amfibolitt.

3.3.2 Klima og klimaendringer

Snødekket varierer i dybde og konsistens. Det regulerer både vegetasjonens sammensetning og den nytte dyrene kan gjøre seg av plantene om vinteren. I kystfjell vil snøprofilen bære preg av hyppige vekslinger i temperaturen. Sjikt med løs snø kan veksle med is- eller skarelag. Dette gjør at selv et beskjedent snølag kan bli fullstendig ugjennomtrengelig for rein. Dette kan føre til store svingninger i næringstilgangen for reinen om vinteren. I skogen der det er lunt, ligger snøen mer jevnt og det er mindre tendens til skare. Tykkest er snødekket i tett skog, men den er også mest løs i konsistensen. Reinens viktigste krav for gode vinterbeiter er stabil, kald og tørr vinter med lite snø. Langs kysten av Helgeland er klimaet oseanisk med stadige mildværsperioder med mye nedbør gjennom vinteren. Normalen for årsnedbøren ligger på mellom 2.000 og 4.000 millimeter (Det Norske Meteorologiske Institutt, 2007). Normalen over antall dager med snødekt mark, viser at det er under 50 dager ytterst

langs kysten og opp til over 200 dager i høyereliggende og nordøstvendte områder. Dette betyr at arealene langs kysten er snøfrie store deler av vinteren, og periodene med telet mark er av kort varighet. Høyere oppe i terrenget faller mye av nedbøren som snø, og i enkelte vintre blir store deler av beiteene utilgjengelige på grunn av store snømengder. I tillegg fører skiftene mellom kulde og mildvær til dannelse av skarelag slik at reinen har problemer med å grave gjennom snødekket. Scenariorene over framtidige klimaeffekter varierer noe (Watson m.fl. 2001, Det Norske Meteorologiske Institutt, 2007), men årsnedbøren i det aktuelle området forventes å øke med 10-25 % over en 50-års periode. Årsmiddeltemperaturen antas å øke med 2,0 til 2,4 °C og snødekkets varighet reduseres med opp til 80 dager (Det Norske Meteorologiske Institutt, 2007). Den reduserte varigheten av snødekket betyr at tilgangen på tilgjengelige vinterbeiter sannsynligvis blir bedret i framtiden. Dette gjelder særlig i områdene som ligger litt inn fra kysten og opp i terrenget. Disse arealene blir med dagens vinterklima utilgjengelige i perioder på grunn av nedising av beiteene, mens de i framtiden kan bli tilgjengelige for reinen som følge av mildere vintre. Motsatt effekt kan registreres på de aller højesteliggende og nordøstvendte områdene på grunn av at lengre og hyppigere mildversperioder fører til at disse arealene låses på grunn av nedising av beiteene. I tillegg til dette kan mye av den forventede økte nedbøren komme som snø deler av vinteren. Et annet usikkerhetsmoment er at ustabile snøfattige vintre forverrer driftsforholdene for reindriftsutøverne ved at det blir vanskelig å benytte snøskuter under gjeting og flytting av reinen.

3.4 Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt

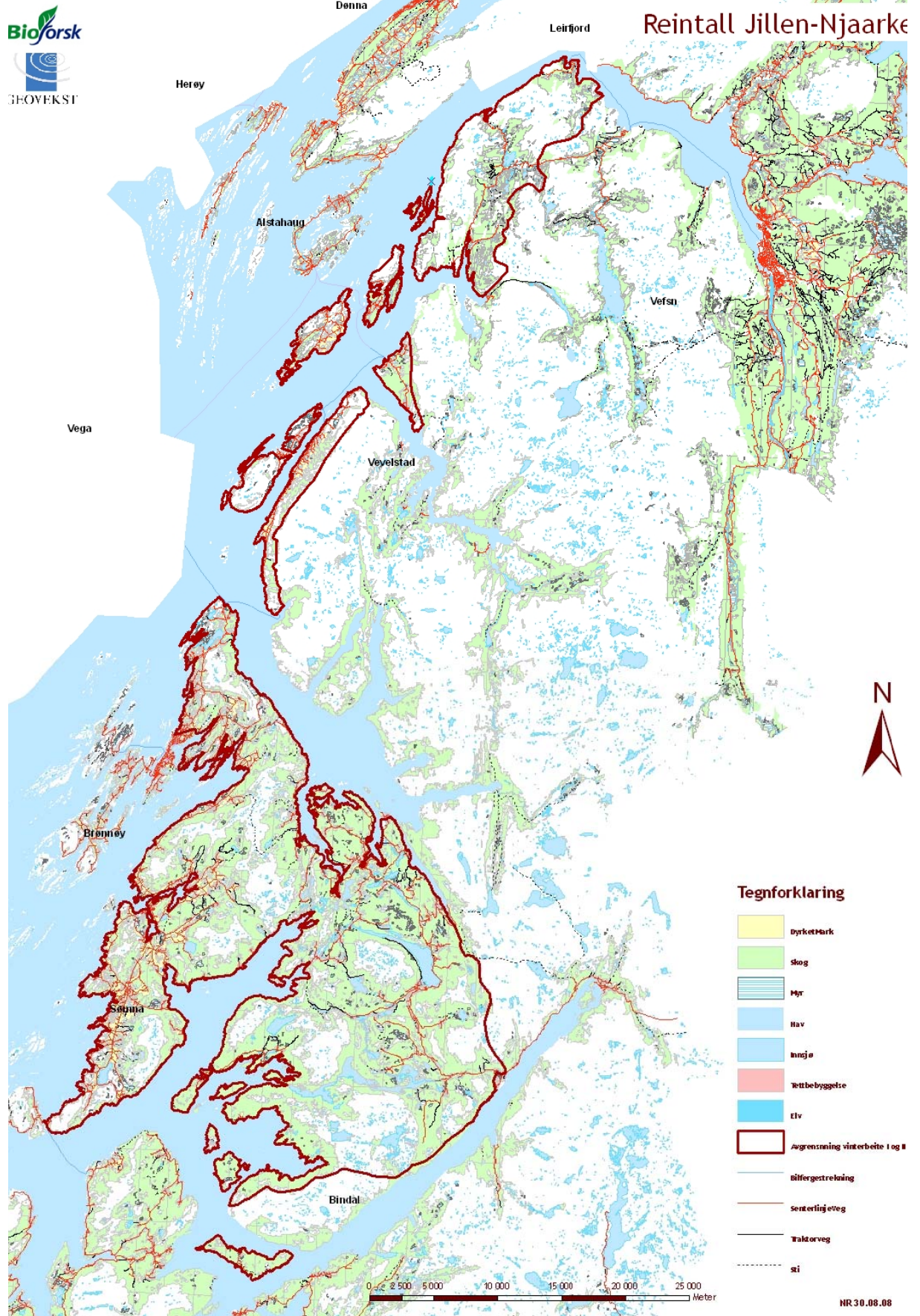
I 1999 ble to reinbeitedistrikter (Brurskanken og Brønnøy/Kvitfjell) slått sammen til et som har fått navnet Jillen-Njaarke. Jillen-Njaarke har et totalareal på 4162 km² og disponerer reinbeiter i følgende kommuner: Bindal, Sømna, Brønnøy, Vevelstad, Alstahaug, Vefsn, Grane, Hemnes og Hattfjelldal. Driftsenhetene i distriktet er fordelt på 2 siidaer (vestre og østre). Områdene som er definert som vinterbeite I og II i Jillen-Njaarke egne arealbrukskart (figur 1) ligger i hovedsak langs fjord- og kystområdene fra Bindalsfjorden i sør til området vest for Digermulen i Vefsnfjorden i nord. Av større øyer som inngår i vinterbeiteområdene er bl.a. Hamnøya, Tro og Mindlandet. De lavereliggende områdene på strekningen Forvik-Hornsneset er også definert som vinterbeite. Store deler av arealet vest for en linje fra Tosbotn til Langfjord er også vinterbeiteområde (figur 1).

3.4.1 Reinbeitedistriktets bruk av vinterbeitene

Vinterbeitet er inndelt i fem beitesoner. Tre soner ligger på Brønnøy-Sømnahalvøya. En sone er definert til indre Velfjorden og den femte ligger i området Husvika-Vevelstad. Beitene i de tre sonene på Brønnøy-Sømnahalvøya vurderes av reindriftsutøverne å være gode. Terrenget er småkupert, noe som gir områder med avblåste rabber gjennom vinteren. I tillegg gir tidlig snøsmelting (på grunn av mildt kystklima) tilgang på næringsrike skudd tidlig på våren. Områdene har også mye hengselav, som er en viktig ressurs som vinterbeite for reinen. Før feltarbeidet med vegetasjonskartlegging av vinterbeitene, ble det avholdt møter med de to siidaene i reinbeitedistriktet. Det foreligger ikke endelige avtaler om hvordan siidaene skal fordele bruken av vinterbeitene gjennom vinterbeitesesongen, verken kortsiktig eller i et lengre perspektiv. I tillegg ble det, fra vestre siida, gitt uttrykt for at den østre siida hadde tatt seg til rette på den vestre siidaens tradisjonelle vinterbeiteland. De to siidaenes individuelle beskrivelse av arealbruken de siste årene er som følgende:

Vestre siida gjennomførte en rotasjon i bruken av vinterbeitene fra år til år. I flere år benyttet de arealene på halvøya vest for Tosbotn. Bruken av dette arealet ble styrt slik at reinen ikke benyttet det samme arealet over lengre perioder. I enkelte år har arealene lengre nord i distriktet (bl.a. Forvikhalvøya) blitt benyttet. I følge vestre siida viser erfaringer de siste årene at vinterbeitene i reinbeitedistriktet som ligger nord for Velfjorden er meget ressurskrevende å bruke. Vinterbeitene er spredt over øyer og halvøyer avskåret av bratte fjell og dype fjorder. På grunn av vanskelige snø- og terrengforhold på Forvikhalvøya er det nesten umulig å gjete reinen ved hjelp av snøskuter. Vinterbeitene på strekningen Husvika - Hundåla er varierte. Nord på halvøya beskrives snøforholdene som vanskelige. I tillegg er områdene med gode vinterbeiter fragmenterte og spredte, slik at reinen vil spre seg over store områder. Det er ønskelig å holde reinflokken innenfor avgrensede områder for å sikre god tamhetsgrad på dyra for å holde kontroll med dyra bl.a. på grunn av økte problemer med tap av dyr til fredet rovvilt. Dersom hele reinflokken skal gå samlet gjennom vinteren, vil det bli nødvendig å flytte reinen mellom de ulike beiteene i løpet av vinteren. Dette er ressurskrevende (krever stor arbeids- og kapitalinnsats), da det kan bli behov for båttransport mellom beiteene. Vinterbeitene på Hamnøya er begrensede, og det vil ikke være tilstrekkelig beite for reinflokken gjennom hele vinteren.

Mindlandet vurderes som lite brukelige som vinterbeiter på grunn av at store deler av øya er dyrkamark, og bruk av arealet vil kreve veldig stor arbeidsinnsats. Transport av rein over Velfjorden foregår med båt mellom Okneset/Okodden og Kjellsanden. Vestre siida ønsker derfor i framtiden primært å bruke arealene vest for Tosbotn og sør for Velfjorden som vinterbeiter.

Figur 1. Vinterbeite I og II i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt

Østre siida tok arealene i indre Velfjord, på halvøya vest for Tosbotn i bruk som vinterbeiter i 1980. Dette området mellom Tosenfjorden og Ursfjorden er et av de mest sentrale vinterbeiteområdene i distriktet. Sommerbeitene til siidaen ligger øst for Vefsna. Siidaen bruker sommer- og høstbeitene lengst mulig. Om høsten kjøres reinen til Indre Velfjord (Sausvatnet). Derfra trekker reinen naturlig vestover. På grunn av forstyrrelser og inngrep i området rundt Brønnøy Kalk, må det i dag skje aktiv flytting mellom årstidsbeitene fra og til Brønnøy/Sømnahalvøya. Området Brønnøy/Sømnahalvøya er de sikreste beiteene i områdene i forhold til nedising. Området har lite snø, og har vært mer eller mindre snøfritt de siste årene. Området er naturlig avgrenset ved Ursfjorden. En vinter har østre siida hatt rein som beitet helt sørvest på Sømnahalvøya. På grunn av konflikter med landbruket er områdene lite egnet som vinterbeiter, både ved at det er behov for intensiv gjeting og på grunn av de stadige forstyrrelsene på reinen ved at den jages vekk fra dyrkamarka.

3.4.2 Flyttleier

Ved flytting mellom vår-, sommer-, høst- og vinterbeiter har området mellom Sørfjorden i nord og Ursfjorden i sør, i lang tid vært en "flaskehals" som følge av terrengformasjoner og mange vann. Flytting av rein mellom årstidsbeitene er en forutsetning for å kunne drive med reindrift på Helgeland. Flyttleiene brukes særlig til å føre reinen mellom sommer og vinterbeiter. Plutselige værforandringer kan få beiter til å låse seg som følge av nedising (særlig terrenget i indre Velfjorden (sone 4) som er grovkupert), og i slike tilfeller må reinen drives til nye tilgjengelige områder. I Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt betyr det i hovedsak vestover mot kysten. Ofte er det vanskelig å få med seg alle dyra under flytting. I uforstyrrede områder kommer ofte etternølerne trekkende etter av seg selv. Noe som reduserer arbeidet for reieneierne betydelig. På grunn av mye forstyrrelser i området rundt Brønnøy Kalk trekker reinen i liten grad forbi dette området uten at den drives av reieneierne. Tidligere var det flere alternative flyttveier gjennom dette området. Disse gikk bl.a. fordi Hallaraunet-Akselberg-Høliaunet og over til Harkneset, alternativt forbi Bjørnstokkan. Deretter forbi Forbergskog mot Sausfjellet eller Røliheia. Brønnøy Kalk har etablert en erstatningsflyttlei fra Bjørnstokkan og sørover gjennom Skogsmarka i samarbeid med reieneierne. Den nye flyttleia betraktes ikke som et fullgodt alternativ til tidligere bruk av området fordi det kreves ekstra personell å flytte reinen. I dag blir derfor reinen enten flyttet forbi dette området med bil, eller gjennom ekstra stor gjeterinnsats. Begge flyttemåtene er ressurskrevende.

3.5 Kartlegginger og utredninger innenfor reinbeitedistriktet

Det har vært gjennomført flere kartleggingsarbeider innenfor grensene til Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Lyftingsmo og Hersoug (1959) har gjennomført beitekartlegging i deler av vinterbeiteområdet til reinbeitedistriktet. På grensen mellom Sømna, Brønnøy og Velfjord, i området rundt Sæterfjellet, Kråkneshesten og Grøndalsfjellet ble det tatt 3 takseringslinjer. Videre refererer Lyftingsmo og Hersoug (1959) til granskning av fjellbeitene på Vefsnhalvøya utført av Tyssø og Baardseth i 1943. Fjellvegetasjonen i området Almosen, Kvanlia og Bønå ble kartlagt av Mogstad i forbindelse med prosjektet "Fjell og lavlandsbeiter for sau (Lind & Eilertsen, 2007). Driftsforholdene til Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt er beskrevet både i konsekvensutredningen: "Akselberg kalkbrudd. Forslag til ny regulering" (Brønnøy Kalk As, 2007) og "Konsekvensutredning for vern og utredning for fylkesdelplan for Lomsdal-Visten - konsekvensutredning reindrift" (Andersen m.fl. 2004).

4. Resultater og diskusjon

Vegetasjonen i reinbeitedistriktet skifter mye etter høyde, topografi, helningsretning, berggrunn og jordsmonn. Der kalkberg og løsere glimmerskifer kommer fram er det som regel god jord og frodig vegetasjon, men det er også betydelige innslag av tynn forvittringsjord med reinrosehei. I bjørkebeltet er det mange plasser store strekninger med skrin morenejord. Bunnvegetasjonen her er mest krekling, røsslyng, litt gras og urter. Det er innslag av lav, men det er få store, sammenhengende lavmatter. I lågfjellet er krekling og dvergbjørkheier mest utbredt. Under feltarbeidet ble arealet inndelt i ulike vegetasjonssamfunn som beskrevet under. Ut fra artssammensetningen og innslaget av lav og andre viktige vinterbeiteplanter for reinen, ble vegetasjonssamfunnene fordelt på følgende klasser: Svært godt, godt og mindre godt beite. Fordelingen av vinterbeitearealet på de ulike sonene i reinbeitedistriktet er sammenfattet i tabell 2.

4.1 Vegetasjonssamfunn

Lavhei: De høyereliggende områdene med tynt og næringsfattig jordsmonn domineres av lavhei. Viktige arter er fjellkrekling, greplyng, mjølbær, tyttebær, rypebær, rabbesiv, geitsvingel og krypende dvergbjørk. Laven er ofte innvevd i matter av gråmose. Det er svært liten forekomst av andre planter i lavheiene, men betydelig forekomst av lav gjør at arealene karakteriseres som *godt beite*.

Rishei: I overgangen mellom skog og fjellet dominerer risheiene. Flere utgaver av rishei forekommer, men de vanligste og dominerende artene er blåbær, smyle, fjellkrekling og dvergbjørk. Arter som skogstjerne, gullris og skrubbær er også vanlige. Risheier regnes vanligvis som gode beiter for rein og karakteriseres som *godt beite*.

Bilde 2. Lavvekst på tre

Lav- og lyngrik bjørkeskog: De høyere deler av bjørkeskogområdene domineres av lav- og lyngrik bjørkeskog. Fjellbjørkeskogen har et åpent tresjikt og trærne er gjerne flerstammet. Busksjiktet forekommer som tette dvergbjørkkratt eller kratt av einer. Mye av den lyngrike bjørkeskogen er dominert av bjørk med innslag av rogn og osp. Dette er den fattigste av bjørkeskogstypene og opptrer på godt drenerte avsetninger eller grunnlendt mark. Innslag av furu forekommer mange steder i bjørkeskogen. Undervegetasjonen er dominert av lyngarter, særlig fjellkrekling, men også blokkebær, røsslyng og tyttebær er vanlig. Det er innslag av grasartene smyle og finnskjegg. Særlig i områder som er småkupert finner reinen mye beite og beiteverdien karakteriseres som *god til svært god*.

Blåbærbjørkeskog: Lenger nede i liene og på flatere områder der tilgangen på vann og næring er bedre dominerer blåbærbjørkeskogen. Det er innslag av rogn og furu og einer i busksjiktet. Undervegetasjonen er dominert av blåbær, smyle, skrubber, fjellkrekling, fugletelg, stormarimjelle, gullris og hårfrytle. Arealene karakteriseres som *gode* beiter.

Furuskog: På godt drenerte avsetninger eller grunnlendt mark er det innslag av lav- og lyngrik furuskog. Karakteristisk for vegetasjonstypen er småvokst furu, med betydelige innslag av bjørk. Undervegetasjonen er dominert av fjellkrekling, røsslyng, blokkebær og skrubber. Det er spredte forekomster av grasartene smyle og finnskjegg. På fuktige områder vokser kvitlyng. Bjønnskjegg og molte. På tørrere områder vokser tyttebær og blokkebær. Arealene karakteriseres som *meget godt vinterbeite*.

Granskog: Granskogen i det kartlagte området dreier seg om plantefelt som har blitt etablert i lauvskog. I områdene med åpen granskog er det innslag av blåbær, smyle, skrubber, fjellkrekling, fugletelg, stormarimjelle og gullris i undervegetasjonen. I de tetteste plantefeltene blir det bare igjen et bunnsjikt av skyggetålende moser eller et strølag av barnåler. Samlet sett karakteriseres beiteverdien som *mindre god*.

Fuktskog: I overgangen mellom myrene og de tørre fastmarkskogene finner en fuktskog. Fuktskog inneholder både arter fra myr og fastmarkvegetasjon. Det er både bjørke- og furudominerte arealer. I feltsjiktet dominerer blåtopp, bjønnskjegg og torvull. I tillegg er det stor dekning av røsslyng. På artsrike områder er skrubber, smyle, finnskjegg, stjernestarr og hengeving vanlig. Det var også innslag av rome i området. På tuene er det varierende innslag av lav og beiteverdien karakteriseres som *god*.

Myrskog: På overgangen mellom myrer og fastmark er det en kantsone med innslag av myrskog. Vegetasjonstypen har et spredt kortvokst tresjikt av furu med forekomst av bjørk i tillegg. Røsslyng, krekling, blokkebær, torvull, bjønnskjegg og molte dominerer feltsjiktet. På tuene er det varierende innslag av lav og beiteverdien karakteriseres som *god*.

Myr: Det er tre hovedtyper av myrer innenfor vinterbeiteområdet. Rismyrer, gras- og starrmyrer samt blautmyrer. Karakteristisk for rismyrene er kvitlyng, fjellkrekling, tyttebær, blokkebær og molte. Rismyrene er sterkt tueforma med lavararter på tuene. På grasmyrene er bjønnskjegg, torvull/duskull og starr dominerende arter. Myrvegetasjonen inneholder overjordiske, tykke grønne skudd av starrarter, i tillegg til saftige over- og undervannsskudd og røtter. På grunn av milde vintre langs Helgelandskysten, er myrene nærmest kysten telefrie store deler av vinteren. Myrvegetasjonen er uhyre verdifull fra høsten og store deler av vinteren og beiteverdien karakteriseres som *meget god*.

Bilde 3. Lav og røsslyng, attraktive vinterbeiter for reinen i Jillen-Njaarke

4.2 Problemareal

Et av de største hyttefeltene i Brønnøy kommune er etablert ved Navatnet. Hytteområdet fører med seg økt ferdsel og slike tiltak skremmer reinen. I tillegg til at hytteområder fører med seg økt ferdsel, er flere kraftledninger etablert i området. Landbruket er en viktig næring i Brønnøy og Sømna. Dette har ført til at skogbruk og oppdyrking av myrer har endret store areal som opprinnelig har vært benyttet til vinterbeite for rein. Dette var tidligere de sikreste vinterbeitene for rein, men de er nå omgjort til innmark og rein har ikke lenger beiterett.

Brønnøy Kalk planlegger utvidelse av drifta. I forhold til dagens planer, vil utbyggingsalternativene (Brønnøy Kalk As, 2007) medføre et dagbrudd som er nær 2,5 km langt. Dagbruddet vil tilsvare ca 757 dekar. Dette arealet vil bli tapt som reinbeite. I tillegg vil deponiene være utilgjengelige som reinbeiter over en periode før de blir revegetert med plantet vegetasjon (minst 4 år). Inngrep og forstyrrelser vil sannsynligvis føre til at de nærliggende arealene til utbyggingsalternativene kun vil fungere som reserveareal (Brønnøy Kalk As, 2007).

Bilde 4. Oversiktsbilde over dagbruddet til Brønnøy Kalk As.

Arealer som ikke benyttes av reinen pga av forstyrrelser (menneskelig aktivitet i området), inngrep eller fordi de kan være konfliktskapende (landbruksjord) reduserer distriktets vinterbeitearealer. Deler av disse arealene kan benyttes som vinterbeiter ved krisesituasjoner ved for eksempel låste beiter, men ressursinnsatsen (behovet for gjeting av reinen) ved bruk av disse arealene vil være meget høyt. Under kartleggingen av vinterbeitearealet til Jillen-Njaarke er derfor slike problemarealer skilt ut og arealberegnet under definisjonen problemareal. Fordelingen av slikt problemarealer innen distriktet er presentert i tabell 2 og i vedlegg 1. Både langs Forvikhalvøya og særlig i området Horn, Brønnøysund, Skille, Berg til Vik er store arealer definert som problemarealer. I tillegg er øyene Tro, Mindlandet og Hamnøya definert som problemområder (tabell 2).

Tabell 2. Inndeling av de ulike vinterbeiteområdene på problem- og bratt areal, vatn og totalt beiteareal. I tillegg beitearealer som ligger i høgfjellsområder. Alle verdier er oppgitt i km².

Lokalitet/ areal i km ²	Problem areal	Bratt areal	Vatn	Totalt beiteareal	Beiteareal i fjellområder
Sone 1 (Søndre Sømna)	15,2	3,1	-	54,0	11,3
Sone 2 (Hommelstø-Berg-Skille)	27,4	5,2	-	182,8	42,8
Sone 3 (Brønnøy Nord)	50,2	-	-	-	-
Sone 4 (Indre Brønnøy)	0,3	30,4	28,4	314,3	95,7
Sone 5 (Forvikhalvøya)	5,6	5,0	-	26,1	5,9
Sone 5 (Husvika-Hundåla)	2,0	10,5	-	99,2	-
Tro-Mindlandet	16,1	-	-	-	-
Hamnøya	24,1	-	-	-	-
Øksninga (i Reppsundet)	-	-	-	8,7	-
Sum	140,9	54,2	28,4	676,4	154,6

4.3 Korrigert beiteverdi

Dersom kun vegetasjonskartleggingen skulle danne grunnlag for forslaget til øvre reintall i vinterflokk, ville et areal på 676 km² (727 km² inkl. Brønnøy nord) kunne defineres som vinterbeiter for rein. Utredningen skal også ta hensyn til driftsforhold for reinbeitedistriktet i de ulike beiteområdene. Med driftsforhold menes f.eks. småøyer og landbruk som gjør at reindriften unngår å bruke beiter som er teoretisk tilgjengelige, men ressurskrevende å benytte. I vinterhalvåret er reinen tilpasset slik at minst mulig av tiden og energien benyttes til annet enn beite. Ytre påvirkninger fører til tap av energi. Slikt energitap kan skyldes samlinger av flokken, men også forstyrrelser av rovdyr og menneskelig ferdsel. Energitalpene skyldes at reinen utfører ekstra "fysisk arbeid" gjennom løping og flukt, samtidig som den får mindre tid til å beite i ro og fred. Disse tapene kan vanskelig kompenseres for senere med større beiteinntak. Det fører derfor til tap av vekt, og i ytterste fall til at dyra dør som følge av at alle opplagrede energiresurser er utnyttet. På grunn av driftsforholdene vil derfor arealer som i utgangspunktet er gode vinterbeiter få redusert verdi (for eksempel søndre Sømna). Det er derfor, ut fra innspill fra østre og vestre siida (kapittel 3.4), foretatt en gradering av verdien av vinterbeitene ut fra driftsmessige forhold. Dette er faktorer som: Terrengforhold, nærhet til innmarksarealer i drift, tekniske inngrep i beiteområdene, behovet for gjeting og behov for (kapitalintensiv og forstyrrende) flytting av reinen med bil eller båt i vinterbeitesesongen.

Ut fra de ulike arealenes beiteverdi som ble påvist under beitekartleggingen, er verdien på arealene som vinterbeiter for rein korrigert ut fra eventuelle driftsmessige problemer/ulemper i de ulike områdene. I tabell 3 er arealet i de ulike lokalitetene fordelt på gode og middels gode vinterbeiter ut fra den korrigerede beiteverdien. I områder med meget vanskelige driftsforhold der store driftsmessige problemer/ulemper kan forventes å opptre årvisst, er arealene klassifisert som dårlige beiter/"kriseland" eller ubrukbare beiter (tabell 3).

Tabell 3. Korrigert beiteverdi på vinterbeitene ut fra driftsforhold.

Kvalitet	Område	Areal km ²
Gode vinterbeiter	Indre Brønnøy, Hommelstø- Berg-Skille (sone 2 og 4)	497,1
Middels gode vinterbeiter	Husvika-Hundåla (sone 5), Øksninga (sone 4)	107,9
Dårlige vinterbeiter/kriseland	Søndre Sømna, Brønnøy nord, Forvikhalvøya, Hamnøya (sone 1,3 og 5)	154,1
Ubrukbare beiter	Tro, Mindlandet	16,1

Bilde 5. Deponi til Brønnøy Kalk under revegetering. De nedre delene ble revegetert for 4 år siden. Det ble registrert gjernvekst av bl.a. røsslyng, geitrams, svingel og rapparter, og ulike lauvrearter. I tillegg var det plantet gran og furu.

4.4 Tilrådninger til øvre reintall

Det er relativt enkelt å si om mengden lav øker eller minker innenfor et gitt beiteområde. Dermed kan en prøve og feile seg fram til det beste reintall innenfor et område. I praktisk reindrift vil dette kunne være den beste metoden for tilpasning av reintallet, dersom grunnlaget for beslutningen kun tar hensyn til forholdet mellom beite og rein. Denne metoden, som var en kombinasjon av systematisk feltarbeid og skjønn ble utviklet av Lyftingsmo (1965). Etter 1970 er særlig metodene til Villmo (1964) og Gaare & Skogland (1980) benyttet for vurdering av lavbeitene. Villmo bygger på en beregning av tilvekst på beite (brutto avkastning) kombinert med en uttaksprosent (andelen reinen utnytter). Gaare bygger på beregning av effektiv lavmatte kombinert med antall rein per arealenhet med lav. Dersom nivået for brutto avkastning og uttaksprosent for de ulike beitetypene er korrekt, kan vi i prinsippet beregne både aktuell og potensiell beitekapasitet ved Villmo (1964). Ved å ta hensyn til andre beitevekster enn lav kan vi dermed fastsette et normert reintall sett i forhold til kvalitative mål på reinen (vekter, kalvetilgang osv.). I kyststrøk av Nordland er lavforekomsten spredt, og dekker sjelden store sammenhengende områder. Reinen erstatter derfor lav med gras og halvgras, lyng, ris, skudd og knopper av kjerr og busker. I tillegg beites også bregnerøtter, vintergrønt gras samt smyle som har grønne og mjuke skudd hele vinteren.

Ut fra undersøkelser fra villreinområder (Ims & Kosmo, 2001) legger man til grunn en tetthet på 14 rein/km² lavmatte og en beitetid på lavbeite på 212 dager (Gaare og Skogland, 1980). Vinterbeiteperioden i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt er oppgitt til 140-150 dager. Med et forsiktig anslag (150 dager) vil derfor lavmatte teoretisk gi vinterbeiter til 20 rein/km². Disse beregningene baserer seg på at lav utgjør 80 % av vinterdietten for rein. Som nevnt tidligere i rapporten er lavforekomsten i vinterbeitene til reinbeitedistriktet fragmentert og spredt. Dette betyr at reinen store deler av vinteren vil måtte livnære seg på andre planter. Lyftingsmo (1965) dokumenterte at lav er viktigst for reinen i januar og februar. I følge Bjørnstad (1995) ble det registrert at rein som beitet på Kjerringøya hadde en positiv vektutvikling gjennom vinteren, og at dette måtte skyldes god tilgang på annet enn lav. Dette betyr at andre arter enn lav har stor betydning som vinterdiett for reinen i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt.

I Rapporten "Andøya-vinterbeiter" omtaler Rundberg m.fl. (2002) et anslag på 2,8 - 3,5 rein/km² vinterbeite som forsiktig. Beregninger fra andre kystvinterbeiter viser at man opererer med et beitebelegg på 1,5 - 4,0 rein/km², mens tilsvarende tettheter på Finnmarksvidda og Rørosvidda er 13-15 rein/km² (Ims & Kosmo, 2001). Vinterbeitene til Jillen-Njaarke har vært benyttet over lang tid slik at laven jevnlig blir beitet og er dermed i god produksjon. Distriktet beskriver selv beitene sør for Velfjorden som gode vinterbeiter, og dette støttes av vegetasjonskartleggingen. Det er viktig at øvre reintall i vinterflokk ikke blir for høyt slik at en sikrer langsiktig produksjon i lavbeitene. På grunn av mildt vinterklima og utsikter til at snødekkets varighet kan bli ennå kortere, vil en stor del av vinterdietten for reinen i distriktet være andre planter enn lav. Derfor tilrådes det et øvre reintall på 4,0 rein/km² i områdene som ligger sør for Velfjorden samt Forvikhalvøya. For området Husvika-Hundåla er snø- og driftsforholdene vanskeligere og øvre reintall bør settes til 3,0 rein/km².

På grunn av aktiv landbruksdrift og tekniske inngrep i sonene 1 og 3 (tabell 3) fungerer disse områdene i praksis kun som kriseland dersom arealene lengre øst låses og blir utilgjengelige. Disse arealene er derfor ikke tatt med under beregningen av øvre reintall (tabell 4). Etter innspill fra distriktet er ikke øyene Tro og Mindlandet tatt med i arealberegningen, da det vil kreve store ressurser å bruke disse arealene som vinterbeiter.

Tabell 4. Anbefalt øvre dyretall for rein i vinterflokk.

Lokalitet	Areal km ²	Anbefalt tetthet rein/km ²	Øvre reintall
Indre Brønnøy, Hommelstø- Berg-Skille (sone 2 og 4)	497,1	4,0	1.988
Husvika-Hundåla (sone 5)	99,2	3,0	298
Øksninga (sone 4) Søndre Sømna, Brønnøy nord, Forvikhalvøya, Hamnøya	162,8	4,0	651 ¹
Ubrukbare beiter	16,1		
Sum			2.286

1) Arealene skal fungere som reserveareal

Ut fra en langsiktig og bærekraftig forvaltning av vinterbeitene i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, der deler av arealene (sone 1 og 3) samt Forvikhalvøya kun fungerer som reserveareal i tilfelle nedising av beiter tilrådes et øvre reintall på 2.286 rein. Dersom endret driftsopplegg gjør at det igjen blir aktuelt å benytte Forvikhalvøya som vinterbeiter, kan det øvre reintallet økes med 104 rein (26 km² á 4 rein/km²) til totalt 2.390 rein.

4.5 Utvidelse av vinterbeiteområdet

Under møtene med reinbeitedistriktet ble det informert om at reinen benytter arealene som ligger sør for sone 4 (Jøtulfjellet, Sæternesfjellet og Reppafjellet) som vinterbeiter når dyra er i dette området. Distriktet ønsker derfor at disse arealene skal inkluderes i vinterbeiteområdet. Utreder ser ikke faglige grunner til å utelate dette området og har arealberegnet dette arealet til ca 40 km². Dersom arealene Jøtulfjellet, Sæternesfjellet og Reppafjellet inkluderes i vinterbeiteområdet vil det føre til at anbefalt reintall kan økes med 160 rein til totalt 2.446 rein. I følge østre siida bør også Lomsdalen og indre Visten i framtiden vurderes som tidlige vinterbeiter, dette alternativet er ikke faglig vurdert i denne rapporten.

4.6 Øvre reintall og eventuelle framtidige endringer

Vegetasjonskartleggingen er basert på begrensede feltbefaringer og bruk av skjønn ved inndeling av vegetasjonen i ulike vegetasjonstyper. Dette betyr at fordelingen på henholdsvis godt og mindre godt beite har en viss usikkerhet. Variasjoner i lavdekket innen reinbeitedistriktet medfører også usikkerhet i verdsettingen av øvre reintall. På grunn av store variasjoner i snøforholdene mellom år vil snøforholdene kunne sette begrensinger på øvre reintall. Samtlige klimascenarioer indikerer økt nedbør og økt gjennomsnittstemperatur i kystområdene av Helgeland. I tillegg forventes perioden med snødekt mark i lavereliggende strøk å bli kortere. Begge disse faktorene trekker i retning av økt tilgang på vinterbeiter for reinen i Jillen-Njaarke. Den forventede økte nedbøren vil gi økt snømengde i de høyesteliggende områdene. Samlet sett forventes derfor tilgangen på vinterbeiter å øke i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt.

Tilrådingene om øvre reintall tar hensyn til en langsiktig bærekraftig reindrift. Dersom det over tid viser seg at distriktet i liten grad har behov for å benytte reservearealene (sone 1, 3 og Forvikhalvøya), og klimaendringene fører til at tilgangen på vinterbeitearealer øker yterligere, kan det vurderes om øvre reintall kan gradvis økes opp mot 3.000 rein.

5. Konklusjoner

I stortingsmeldingen om "En bærekraftig reindrift" (St. meld. Nr. 28 , 1991-92) står bl.a. (s. 90-91) "Det må skje en bærekraftig utnyttelse av beiteressursene. Dette betinger et balansert beiteuttak, samt driftsmønster og driftsmetoder som er tilpasset naturgrunnet." Derfor tilrådes det ut fra en langsiktig og bærekraftig forvaltning av vinterbeitene i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt et øvre reintall på 2.286 rein. Forutsetningen for beregningen er at deler av arealene (sone 1 og 3) samt Forvikhalvøya kun fungerer som reserveareal i tilfelle nedising av beiter.

Reinbeitedistriktet ønsker at arealene som ligger sør for sone 4 (Jøtulfjellet, Sæternesfjellet og Reppafjellet) skal inkluderes i vinterbeiteområdet. Utreder ser ikke faglige grunner til å utelate dette området og har arealberegnet dette arealet til ca 40 km². Dersom disse arealene inkluderes i vinterbeiteområdet vil det føre til at anbefalt reintall kan økes med 160 rein til totalt 2.446 rein. I følge østre siida bør også Lomsdalen og indre Visten i framtiden vurderes som tidlige vinterbeiter, dette er ikke vurdert faglig i denne rapporten.

På grunn av driftsmessige og kostnadmessige årsaker ønsker vestre siida i framtiden primært å bruke arealene sør for Velfjorden som vinterbeiter. Dersom området Husvika-Hundåla (sone 5) i framtiden ikke blir benyttet som vinterbeiter, bør øvre reintall vurderes redusert med 298 dyr (tabell 4).

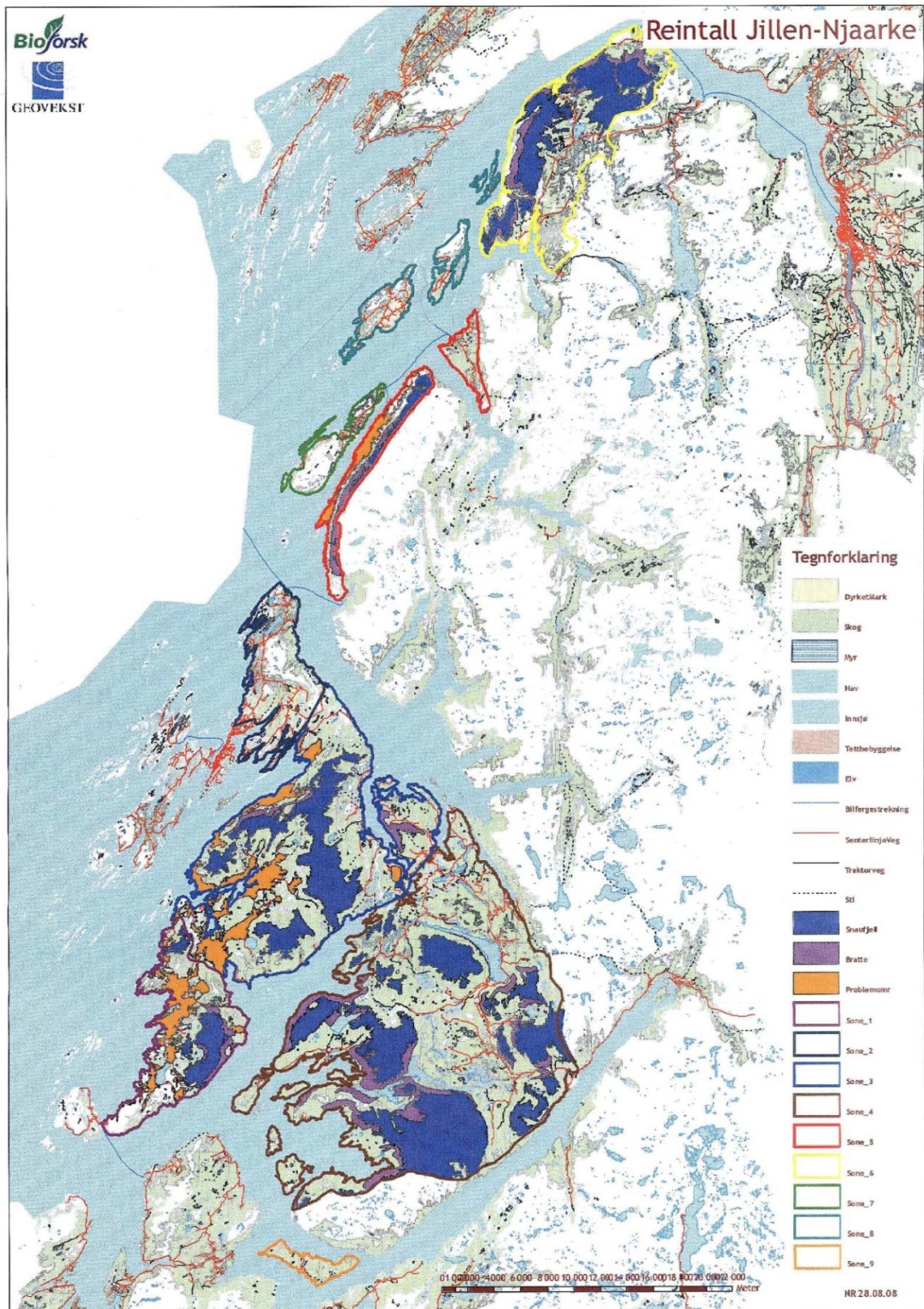
Dersom endret driftsopplegg i framtiden gjør at det igjen blir aktuelt å benytte Forvikhalvøya som vinterbeiter, kan det øvre reintallet økes med 104 rein.

Klimascenarier indikerer økt nedbør og økt gjennomsnittstemperatur i kystområdene av Helgeland. I tillegg forventes perioden med snødekt mark i lavereliggende strøk å bli kortere. Begge disse faktorene trekker i retning av økt tilgang på vinterbeiter for reinen i Jillen-Njaarke. Tilrådingene om øvre reintall tar hensyn til en langsiktig bærekraftig reindrift. Dersom det over tid viser seg at distriktet i liten grad har behov for å benytte reservearealene (sone 1, 3 og Forvikhalvøya), og klimaendringene fører til at tilgangen på vinterbeitearealer øker ytterligere, kan det vurderes om øvre reintall kan økes gradvis opp mot 3.000 rein.

6. Referanser

- Andersen, O., Nellemann, C., Eide, N. & Vistnes, I. 2004. Konsekvensutredning for vern og utredning for fylkesdelplan for Lomsdal-Visten. Konsekvensutredning reindrift. NINA oppdragsmelding 842. 64 sider.
- Brønnøy Kalk As. 2007. Akselberg kalkbrudd. Forslag til ny regulering. Konsekvensutredning etter Plan- og Bygningsloven kap. VII-a. 140 sider.
- Climate change, 2001. Synthesis report. Robert T. Watson and the Core writing team, Cambridge University Press, 2001.
- Det Norske Meteorologiske Institutt. 2007. Klima og klimaendringer, prognoser, www.met.no
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. Trondheim, 279 s.
- Gaare, E. & Skogland, T. 1980. Lichen -reindeer interaction studied in a simple case model.
- Gaare, E. & Tømmervik, H. 2000. Overvåking av lavbeiter i Finnmark. NINA Oppdragsmelding 638.
- Ims, A.A. & Kosmo, A.J. 2001. Høyeste reintall for distriktene i Vest-Finnmark, høringsdokument. 153 sider.
- Larsson, J.Y. & Rekdal, Y. 1997. Veiledning I vegetasjonskartlegging M 1:50 000. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging. Ås.
- Lind, V & Eilertsen, S.M. 2007. Beiting i fjell eller lavland - tilvekst hos lam. Bioforsk tema vol.2(1).
- Lyftingsmo, E. & Hersoug, I. 1959. Norske fjellbeiter, Oversyn over fjellbeite i Nordland. Det kgl. Selskap for Norges vel. 404 sider.
- Lyftingsmo, E. 1965. Norske fjellbeiter, Oversyn over fjellbeitene i Finnmark.
- NGU 1992. Norges Geologiske Undersøkelser, *Berggrunnskart 1:250.000*.
- Rekdal, Y. 1998. Utmarksbeite. Kartlegging av vegetasjon og vurdering av beiteverdi. Forelesningsnotat. 17 sider.
- Rekdal, Y. 2001. Husdyrbeite i fjellet. Vegetasjonstypar og beiteverdi. NIJOS rapport 7/2001. Ås, 49 s.
- Rundhaug, H., Johansen, B. & Danielsen, I. 2002. Andøya - vinterbeiter. 42 sider.
- Skjenneberg, S. & Slagsvold, L. 1968. Reindriften og dens naturgrunnlag. Universitetsforlaget. 331 sider.
- Tveitnes, A. 1949. Norske fjellbeite. Bind II. Det Kgl. Selsk. For Norges vel. Oslo. 167 sider.
- Villmo, L. 1964. I samarbeid med Steen, først gjennom norsk-svensk reinbeitekommissjon av 1964, deretter gjennom en rekke beitegranskinger.
- Vistnes, I. & Nellemann, C. 2000. Når mennesker forstyrrer dyr - en systematisering av forstyrrelseseffekter. *Reindriftnytt* 34(2/3):28-32.

7. Vedlegg

Kartet viser fordelingen av vinterbeiteområder i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt på ulike soner etter beitekvalitet, klimaforhold og driftsmessige forhold.